

ELS MOSSOS D'ESQUADRA: APORTACIÓ DOCUMENTAL A LA SEVA HISTÒRIA (1741-1821)

Anna Borruel i Llovera

IEV "Estudis Vallencs", XXXVII, Valls 1998

per Joan Prats i Salas

És prou conegut el fet que l'origen dels Mossos d'Esquadra es troba estretament lligat a la història de Valls, i concretament a la nissaga dels Veciana, que els va comandar entre 1721 i 1836. El treball que anem a ressenyar ens permet aprofundir, a través de documents de primera mà, en detalls prou interessants. I no només per a la història de les Esquadres (com subratlla l'autora, "la primera policia moderna de l'Estat espanyol"), sinó per comprendre altres aspectes de la realitat d'aquestes marques cap a la fi de l'Antic Règim.

L'origen i la història dels Mossos d'Esquadra comptava ja amb diversos estudis com els de Núria Sales (1962), o els més recents de la pròpia Anna Borruel (1994). El mèrit principal d'aquest gruixut volum (616 pàgines) és el de complementar-los amb un extens recull de correspondència.

La història de les Esquadres arrenca del 1719, quan la Reial Audiència i el Capità General de Catalunya, institucions que regien el Principat des de la recent ocupació borbònica, decideixen crear un cos de policia que posés ordre en un país inestable, ple de malfactors i rebels antifelipistes. Es tractava d'armar unes Esquadres formades per civils i comandades pels caps locals més destacats del bàndol boti-

fler. I a càrrec del poble, òbviament, a través del nou impost del Cadastre.

Les funcions de les Esquadres van anar variant amb el temps; es tractava de reprimir els opositors a Felip V, els desertors, els lladres d'esglésies, els contrabandistes o altres delinqüents. Van ser dissoltes el 1873, però parcialment restaurades el 1880. Van sobreviure amb penes i treballs fins al 1983, en què esdevindrien l'actual policia autonòmica catalana.

Els seus inicis van ser difícils, i el 1721 ja s'havien dissolt totes les Esquadres excepte tres, que ben aviat eren ja conegudes com les "Esquadras del bayle de Valls", ja que quedaven sota el comandament de Pere Anton Veciana, veritable artífex d'aquest cos policial. Veciana, fill de Sarra i vallenc d'adopció, traginer i expert coneixedor de camins, rutes, fires i mercats, va destacar-se ben aviat com a cap de l'Esquadra de Valls, sobretot enfrontant-se al mític guerriller Carrasclat.

En la introducció l'autora repassa la nissaga de Pere Anton Veciana i els seus hereus, que van mantenir-se com una veritable dinastia al capdavant dels Mossos fins a la renúncia del darrer, Pere Pau Veciana, el 1836. Ben mirat, es podria dir que es tracta de la història d'una decadència, partint de la rectitud i dedicació del

fundador, que anirà degenerant cap a la desídia, l'abús de poder i l'aburguesament.

Si els primers Mossos d'Esquadra comptaven tan sols amb uns 40 homes, amb el temps s'estabilitzaren en torn al centenar d'efectius, amb més de 12 esquadres repartides pels diversos corregiments catalans. Eren un cos policial petit però molt eficaç (molt més que no ho era abans l'exèrcit), i que no menyspreava pas l'ús de mitjans poc ortodoxos com ara el suborn, i que comptaven amb una important xarxa de confidents a sou. Per cert, algun dels documents (pàg. 47, per exemple) posa també al descobert detalls com l'escàs sou que cobraven els Mossos (cosa que sovint els obligava a delinquir, o bé a deixar el cos), o les penalitats de la seva vellesa. Tanmateix, la seva experiència va ser imitada en cossos autònoms similars (a l'Aragó, València o Granada), i fins i tot van arribar a inspirar la mítica Guàrdia Civil, creada el 1844.

Tal com ja hem avançat, aquesta publicació consisteix essencialment en la reproducció literal de 977 documents (pàgines 41-600), dels quals Anna Borrueu es limita a fer-nos una breu sinopsi. El material procedeix de l'arxiu particular de Paül

Gonzàlez Castells, i comprèn entre el 1741 i el 1821, tot i que en realitat quasi tots daten dels anys darrers del segle XVIII (1789-1800).

Es tracta sobretot de cartes que el comandant de les Esquadres rebia dels seus immediats col·laboradors, de familiars o amics, i de l'Audiència (és a dir, els seus superiors). Hi ha també alguns altres documents oficials, o còpies de cartes dels mateixos Veciana. Val a dir que, significativament, ben pocs documents són en català (preferentment ho són només quan tracten d'assumptes comercials o familiars).

Quant a la temàtica que hi apareix és ben diversa, però sovintegen les peticions per treure algú de la presó, sol·licituds de recomanacions per aconseguir algun càrrec o feina, notícies relatives a les tasques repressores (fugues, persecució de gitanos, etc.), i no falten anècdotes de tota mena (relacions personals, deutes, malalties...). També tenen interès les freqüents al·lusions als esdeveniments de l'època, especialment la Revolució Francesa o la Guerra Gran.

En definitiva, es tracta d'un bon complement a les obres ja publicades sobre el tema, i una bona eina per als investigadors.